

Arap Gençliği

Demokrasiye İnançını Kaybetti mi?

Arap Gençlik Araştırması'na göre, Arap Baharı'nın en yoğun yaşandığı 2012'de %72 olan olumlu tutum, 2016 yılında önemli bir düşüş göstererek Arap gençlerinin sadece %36'sının Arap Baharı'nın ardından Arap dünyasının daha iyi durumda olduğunu düşündüklerini göstermiştir.

Fadi FARASİN

1990'ların başına kadar farklı demokratikleşme dalgaları dünyanın birçok bölgesini sardı, ancak Arap dünyası bunu reddedenlerden biri olarak görüldü ve böylece "Arap istisnacılığı" kavramını doğurdu. Arap dünyasında, iç ve dış baskıya rağmen, antidemokratik kurallar devam etti ve otoriterlik kayda değer bir direnç gösterdi. Elbette, Arap rejimleri iç ve dış baskıya boyun eğmek zorundaydı; lakin başlattıkları siyasi reformlar kısıtlı, yapay ve tepeden inmeceli özellikler göstermekteydi. Arap rejimlerinin iktidardan vazgeçme veya halka tamamen hesap verme niyeti yoktur; asıl amaçları, farklı biçimlerde olan demokratikleşme dalgalarını kendi tahtlarını koruyarak bertaraf etmektir. Gerçekte olan, demokrasinin Arap ülkelerinde gerçekleşmemesidir. Hiçbir devlet, özgürlüklere doğru önemli ve geri çekilmemiş bir adım atmadı.

Arap Baharına Giriş

Eş zamanlı olarak Arap gençliğindeki öfke ve hayal kırıklığı artmaktaydı. Bu birtakım siyasi ve sosyoekonomik etkenlerden kaynaklanmaktaydı. Arap ülkeleri, çoğunluğunu yükseköğretim mezunu gençlerin oluşturduğu yüksek genç işsizlik nedeniyle öfkeli bir kitlenin etkisi altında kalıyordu. Gençlerin hayal kırıklığı ve öfkesi devletlerine/hükümetlerine karşı duydukları güvensizliği de artırdı. Devletlerinin iyi yönetildiğine ve sorunlarını çözebilme yetisine sahip olduğuna inanmadılar. Arap dünyasındaki en başarılı yüz beş düşünür tarafından hazırlanan Uluslararası Barış İçin Bir Carnegie Vakfı Araştırması (2016), kötü yönetilmenin, Arap dünyasında yaşanan sorunların çoğunun temel sebebi olduğuna

dair geniş bir fikir birliğine işaret etmiştir.

Arap gençliğine siyasete katılmak ve değişimi başlatmak için gereken kanallar açık olsaydı gençliğin hayal kırıklığı ve öfkesi hafifletilebilirdi. Değişimi uygulamak ve siyasete katılmak için herhangi bir kanal olmadığından Arap gençlerinin birçoğu değişimi gerçekleştirmek için gidilebilecek tek yol olduğuna inandıkları iki seçenektен birini başlattı: Birinci seçenek aşırıcılık ve şiddet yanlısı aşırıcılıktı; diğer seçenek ise gösteri ve ayaklanmalar başlatarak sokağa çıkmaktı. Arap Baharı bu şekilde başladı.

Arap Baharı'nın Tunus'ta başlamasıyla, uzun süredir yönetimi elinde tutan Zine El-Abidine Ben Ali, 2011'in başında devrilmiştir. Bu gelişme Arap dünyasında demokratikleşme beklentilerini yeniden canlandırmıştır. İyimser hava ülkeden ülkeye hızla yayıldı ve kısa süre içerisinde Arap dünyasının büyük bir kısmını etkiledi. Tunus rejiminin yıkılmasından kısa süre sonra Mısır ve Libya rejimleri de yıkıldı ve diğer rejimlere tehdit oluşturan bir domino etkisi başladı.

Bir başka kemikleşmiş siyasi bölge olan Doğu Avrupa'da her bir rejim değişikliğinin ardından başka bir diktatörlük görülmüştür. Arap dünyasına etkileyici bir şekilde benzeyen bu bölgede 1989 yılına kadar değişimler devam etmiştir. Bu doğrultuda Ortadoğu'da bir zamanlar imkânsız olan demokratik dönüşüm artık mümkün görünmüştür.

Parçalanmış Rüyalara

Tüm iyimser ve özgürlükçü havaya rağmen, olaylar üzerindeki trajik gelişmeler, iyimserliğin yanlısı olduğunu ve demokrasi taleplerinin

Arap ülkeleri, çoğunluğunu yükseköğretim mezunu gençlerin oluşturduğu yüksek genç işsizlik nedeniyle öfkeli bir kitlenin etkisi altında kalıyordu. Gençlerin hayal kırıklığı ve öfkesi devletlerine/hükümetlerine karşı duydukları güvensizliği de artırdı. Devletlerinin iyi yönetildiğine ve sorunlarını çözebilme yetisine sahip olduğuna inanmadılar.

bir düşten başka bir şey olmadığını kanıtladı. Otokratik rejimler, zor koşullar altında ayakta kalmalarının yanı sıra yönetimlerini daha da baskıcı bir duruma getirerek önemli sayılabilecek bir direnç gösterdiler. Mısır'da şimdiki yönetim Mübarek yıllarından daha baskıcıdır ve Sisi yönetimi hoşnutsuzluğun seslerini susturmak için devlet terörüne başvurmuştur. Bahreyn monarşisi Suudi Arabistan'dan alınan askerî yardımla ayaklanmayı şiddet kullanarak bastırmıştır ve göstericileri merkez Manama'daki İnci Dönel Kavşağı'ndan (Pearl Roundabout) çıkarmıştır. Bazı ülkelerde ise Arap Baharı, en şiddetli devlet-toplum ilişkilerine sahne olmuştur. Suriye, Yemen ve Libya yaşanan iç savaşlar nedeniyle бүтүнлүгүнү kaybetmiş ve çökmüş devletler haline gelmişlerdir.

Şiddet, terör, acı, kargaşa etkisi altında kalmaları ve ortaya çıkan çökmüş devletlerle çevrelenmeleriyle insanların demokrasiye yönelik taze tutumları olumsuz etkilenmiştir. Arap Gençlik Araştırması'na göre, Arap Baharı'nın en yoğun yaşandığı 2012'de %72 olan olumlu tutum, 2016 yılında önemli bir düşüş göstererek Arap gençlerinin sadece %36'sının Arap Baharı'nın ardından Arap dünyasının daha iyi durumda olduğunu düşündüklerini göstermiştir. Aynı araştırmaya göre, 2016 yılında genç Arapların çoğunluğu, bölgede istikrarı teşvik etmenin demokrasiyi teşvik etmekten daha önemli olduğuna inanmaktadır. (%53 bölgede istikrarı teşvik etmenin demokrasiyi teşvik etmekten daha önemli olduğuna katılırken %28 katılmıyor ve %19 kararsız).

Arap Gençliği Hâlâ Demokrasiye İnanıyor

Arap gençliğinin demokrasi arayışlarını tamamen terk ettiğini söylemek doğru değildir. Olayların hızlı bir şekilde yayılması, Arap gençliğinin demokrasiyi terk etmesini değil, öncelik durumuna getirmesini sağladı. 2016 Arap Düşünce Endeksi'ne göre, gençler dâhil olmak üzere Arap halkının büyük çoğunluğu (%77), demokrasinin kendi ülkelerinin yönetimi için en uygun sistem olduğunu düşünüyor. Aynı endeks, çoğulcu demokratik yönetimlerin, otoriter, seçim rekabetinin İslamcı ya da laik siyasi partiler arasında yaşandığı veya teokrasilerdeki gibi sınırlı temsili demokrasilerden üstün olduğuna inanıldığını göstermektedir. Buna ek olarak Arapların büyük çoğunluğu, genelde Arap toplumu arasında söyleneğelen ve demokrasiyi karalamak için yaygın olarak

kullanılan bir dizi yaygın ifadelere katılmamaktadır.

Arap Baharı'nın başarısız olduğu Arap ülkelerinde bile bugün gençliğin siyasal hareketinin yeni biçimlerini görüyoruz. Mısır'da, Mısır rejimi tarafından uygulanan şiddetli baskıya rağmen gençler aşağıdaki biçimlerde örgütlenmiş ve harekete geçirmişlerdir:

Aşırıçılık ve şiddet hareketleri: 14 Ağustos 2014'te kurulan Popüler Direniş Hareketi, Rabia katliamının birinci yıl dönümünü işaret eden bir tarihte kurulmuştur. 2015'te 25 Ocak devriminin dördüncü yıl dönümünde kurulan Devrimci Ceza Hareketi ve 2016'da ortaya çıkan Mısırlıların Elleri Hareketi.

İnsan hakları örgütleri: Bu hareketler öncelikle yasalara ve insan hakları konularına odaklanır. Mısır yetkilileri tarafından işlenen insan hakları ihlallerini ortaya çıkarmaya ve bunlara karşı koymaya çalışmaktadır. Bu örgütlerin en belirginini, Ağustos 2014'te kurulan Mısırlı Hak ve Özgürlükler Koordinasyonu organizasyonudur.

İdeolojik olmayan hareketler: Mısır Topraklarının Savunması İçin Halk Topluluğu. Bu topluluk, Tiran ve Sanafir adalarını Suudi Arabistan'a bırakan Mısır rejimine tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Arap Baharı'nı doğuran sebepler, ilk fırsatta yeniden ateşlenmeyi beklemektedir. Bu sebepler yeterli olarak ele alınmamış ve çözüme kavuşturulamamış olarak kalmışlardır. Bu, otokratik Arap rejimleri, Arap gençleri ve uluslararası toplum için politik çıkarımlara sahiptir. Otokratik Arap rejimleri için: Yöneten elitin muhalefeti bastırmak için kullandığı geleneksel araçlar ömürlerini doldurmuştur ve bir değerler dizisi değişikliğine ihtiyaç duyulduğunu fark edilmesi

Arap Gençlik Araştırması'na göre, Arap Baharı'nın en yoğun yaşandığı 2012'de %72 olan olumlu tutum, 2016 yılında önemli bir düşüş göstererek Arap gençlerinin sadece %36'sının Arap Baharı'nın ardından Arap dünyasının daha iyi durumda olduğunu düşündüklerini göstermiştir.

gerekmektedir. Demokratikleşme, sosyoekonomik kalkınma ve iyi yönetim kaçınılmazdır.

Arap gençleri için: Bazı Arap Baharı ülkelerinde (Ör: Suriye, Yemen, Libya) Arap Baharı'nın ardından ortaya çıkan trajik olaylar ve insanî sıkıntı, Arap gençliğini, barışçıl ve kademeli bir şekilde yenilik arayışının hikmetine inandırmıştır ve onların her ne pahasına olursa olsun demokrasi arayışlarını silahlı mücadeleye devşirmekten kaçınmaya yönlendirmektedir.

Son olarak, uluslararası düzeyde: Batılı güçler, geleneksel olarak kendi ekonomik ve stratejik çıkarılarını güvence altına almak isteyerek Arap ülkelerinde otoriter ve baskıcı rejimleri destekledi. IŞİD'in yükselişi ile bölgede ortaya çıkan istikrarsızlık, bu politikanın sığ görüşlü kişilerce yürütüldüğünü ve uzun vadede Batılıların çıkarlarına zarar verdiğini kanıtladı. Batılı güçler, Arap Dünyasında yenileşmeyi gerçekten desteklemelidir. ○

Araştırmacı ve Siyaset Analisti